

Lausunto toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Kunnanhallitus 23.06.2025 § 200
306/00.04.00/2025

Valmistelija: talous- ja hallintojohtaja

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää kunnan lausunto toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta 27.6.2025 mennessä.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjausten mukaan hallitus toteuttaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksen, joka vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana rahaetuutena. Hallitusohjelman mukaan toimeentulotuen uudistuksella tavoitellaan myös julkistalouden säästöjä.

Tavoitteet

Esitysluonnoksen tavoitteena on vahvistaa toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena tukimuotona. Esityksellä tavoitellaan myös toimeentulotukimenojen kasvun hillintää. Esityksessä tiivistettäisiin velvollisuutta hakea ensisijaisia etuuksia ja ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi työvoimaviranomaiseen. Tilanteita, joissa toimeentulotuen perusosan alentaminen olisi mahdollista, lisättäisiin. Perusosan alentamisprosentteiksi ehdotetaan 20, 40 ja 50. Perustoimeentulotuen tasoa leikattaisiin yli 18-vuotiaiden henkilöryhmien osalta 2–3 prosentilla. Lasten perusosia ei kuitenkaan leikattaisi.

Esitysluonnos sisältää myös muita ehdotuksia, joiden tavoitteena on vahvistaa tuensaajan velvollisuutta käyttää tulonsa omaan elatukseensa tai asunnon vuokraan taikka nopeuttaa, sujuvoittaa, selkeyttää tai yksinkertaistaa perustoimeentulotuen käsittelyä. Lisäksi kuntien rahoitusosuutta perustoimeentulotuesta lisättäisiin 18–24-vuotiaiden toimeentulotuen saajien osalta, mikä korvattaisiin kunnille peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta.

Lausuntopyyntö liitteineen on luettavissa osoitteessa:
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=ddc1716b-26d4-4ed5-90fa-5cefc9a1633c>

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:
Kunnanhallitus päättää antaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta seuraavan lausunnon:

”Sonkajärven kunta kannattaa uudistukseen sisältyviä ehdotuksia, jotka vahvistavat toimeentulotuen roolia viimesijaisena sosiaalihuollon tukimuotona.

Sonkajärven kunta vastustaa lakiesityksen ehdotusta kuntien rahoitusvastuun korottamisesta 50 prosentista 100 prosenttiin 18-24-vuotiaiden toimeentulotuen osalta. Muutos ei ole tarkoituksenmukainen ratkaisu lakiesityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, sillä se ei lisää nuorten hyvinvointia eikä työllistymistä tai koulutukseen osallistumista ja on vaikuttavuudeltaan heikko. Se ei myöskään tuo kunnille lisävälineitä nuorten ohjaukseen eikä siten tue nuorten aseman parantamista. Etenkin

lyhyet, alle puoli vuotta kestävät nuorten toimeentulotukijaksot ovat tilapäisiä, eivätkä kunnat voi niihin palveluillaan suoraan vaikuttaa. Kyseessä on merkittävä rahoitusvastuun siirto valtiolta kunnille, joka mitä todennäköisimmin aiheuttaa kunnille etuusmenojen kasvun ohella muita lisäkustannuksia.

Edellä mainitun lisäksi ajankohta muutoksen toteuttamiselle on epätarkoituksenmukainen. TE-palvelut siirtyivät valtiolta kunnille/työvoimaviranomaisille 1.1.2025 ja toiminta on käynnistetty vahvasti aliresursoituna. Siirto voi osaltaan parantaa nuorten työllistymistä pitkällä tai keskipitkällä aikavälillä, mutta sen vaikutuksia tulisi arvioida eikä uusia muutoksia ole syytä tehdä näin nopealla aikataululla mittavan järjestelmämuutoksen jälkeen.

Mikäli rahoitusvastuun siirto kuitenkin toteutetaan, on siitä kunnille aiheutuvat kustannukset korvattava kunnille euromääräisesti ja 100 prosenttisesti pysyvänä valtionosuuden lisäyksenä. Lisäksi tulee huomioida, että erittäin todennäköisesti siirto johtaa etuusmenojen ohella palvelu- ja henkilöstökulujen merkittävään kasvuun.

Lisäkustannuksia tulisi aiheutumaan myös mm. tietojärjestelmien yhteensovittamisesta. Ennen siirron toteuttamista valtion tulisi arvioida tietojärjestelmien yhteensopivuus ja tarvittavat kehittämistoimet sekä varata niihin täysimääräinen valtion rahoitus. On esimerkiksi oleellista varmistaa, että kunnilla on siirron toteutuessa mahdollisuus saada ajantasaista tietoa toimeentulotuen ja -etuuksien hakijoista ja saajista.”

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti antaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta seuraavan lausunnon:

”Sonkajärven kunta kannattaa uudistukseen sisältyviä ehdotuksia, jotka vahvistavat toimeentulotuen roolia viimesijaisena sosiaalihuollon tukimuotona.

Sonkajärven kunta vastustaa lakiesityksen ehdotusta kuntien rahoitusvastuun korottamisesta 50 prosentista 100 prosenttiin 18-24-vuotiaiden toimeentulotuen osalta. Muutos ei ole tarkoituksenmukainen ratkaisu lakiesityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, sillä se ei lisää nuorten hyvinvointia eikä työllistymistä tai koulutukseen osallistumista ja on vaikuttavuudeltaan heikko. Se ei myöskään tuo kunnille lisävälineitä nuorten ohjaukseen eikä siten tue nuorten aseman parantamista. Etenkin lyhyet, alle puoli vuotta kestävät nuorten toimeentulotukijaksot ovat tilapäisiä, eivätkä kunnat voi niihin palveluillaan suoraan vaikuttaa. Kyseessä on merkittävä rahoitusvastuun siirto valtiolta kunnille, joka mitä todennäköisimmin aiheuttaa kunnille etuusmenojen kasvun ohella muita lisäkustannuksia.

Edellä mainitun lisäksi ajankohta muutoksen toteuttamiselle on epätarkoituksenmukainen. TE-palvelut siirtyivät valtiolta kunnille/työvoimaviranomaisille 1.1.2025 ja toiminta on käynnistetty vahvasti aliresursoituna. Siirto voi osaltaan parantaa nuorten työllistymistä pitkällä tai keskipitkällä aikavälillä, mutta sen vaikutuksia tulisi arvioida eikä uusia muutoksia ole syytä tehdä näin nopealla aikataululla mittavan järjestelmämuutoksen jälkeen.

Mikäli rahoitusvastuun siirto kuitenkin toteutetaan, on siitä kunnille aiheutuvat kustannukset korvattava kunnille euromääräisesti ja 100 prosenttisesti pysyvänä valtionosuuden lisäyksenä. Lisäksi tulee

huomioida, että erittäin todennäköisesti siirto johtaa etuusmenojen ohella palvelu- ja henkilöstökulujen merkittävään kasvuun.

Lisäkustannuksia tulisi aiheutumaan myös mm. tietojärjestelmien yhteensovittamisesta. Ennen siirron toteuttamista valtion tulisikin arvioida tietojärjestelmien yhteensopivuus ja tarvittavat kehittämistoimet sekä varata niihin täysimääräinen valtion rahoitus. On esimerkiksi oleellista varmistaa, että kunnilla on siirron toteutuessa mahdollisuus saada ajantasaista tietoa toimeentulotuen ja -etuuksien hakijoista ja saajista.”
